

Posicionament del CBC respecte l'article 12 bis que es proposa pel Codi de Deontologia del Consell de Metges de

La proposta (referent al article 12 bis) de nous articles al vigent Codi de Deontologia- Normes d'Ètica Mèdica del COMB diu el següent :

Article 12 bis: El metge ha de demanar sense necessitat de l'expressa autorització de la gestant, les exploracions analítiques necessàries encaminades a protegir la salut del fetus. En general l'obstetre no acostuma a demanar el consentiment per sol·licitar proves de cribatge durant la gestació com la lues o el virus de l'hepatitis B, perquè es podia i s'havia de fer, una actuació terapèutica en benefici del fetus. Pel contrari, es recomanava demanar autorització específica prèvia per indicar la realització dels anticossos per VIH. Actualment hi ha elements per sostenir que aquesta determinació ha de formar part de les proves sol·licitades per l'obstetre, pensant que el permís específic pot no ser necessari, atesa la possibilitat de prevenir la transmissió vertical d'una malaltia fins ara incurable. La base ètica i legal és que el dret a la vida té un rang superior al dret a la intimitat. A més, la proposta es recolza amb els següents articles de l'actual Codi de Deontologia - Normes d'Ètica Mèdica. L'article 4 "El deure del metge és prestar atenció preferent a la salut del pacient, ...". En no fer l'analítica d'anticossos per VIH a la mare, no es compliria amb el deure ètic, de prestar atenció preferent a la salut del pacient, en aquest cas, el fetus. L'article 12 "Les exploracions complementàries mai no han de practicar-se de manera rutinària i indiscriminada, menys encara quan del resultat d'aquelles se'n poden derivar repercussions socials negatives per al pacient. El metge ha de demanar l'expressa autorització, ...". L'article 14 "El metge ha de respectar el dret del pacient a rebutjar totalment o parcialment una prova diagnòstica ...". Els articles 12 i 14 podrien ser contradictoris amb l'actuació que es proposa. Els articles eren vàlids quan l'actuació mèdica poc o res podia fer per variar les possibilitats d'infecció del fetus, però ara que coneixem la possibilitat d'evitar la transmissió vertical en el cas concret de la gestant, s'ha de contemplar com una excepció necessària. A més l'article 51 "El metge té el deure d'informar sobre la possibilitat de transmissió o d'aparició en la descendència de malalties ...". Perquè el metge pugui informar de la possibilitat de transmissió de malalties, cal conèixer-les, per tant, solament la mesura d'anticossos per VIH pot diagnosticar la infecció i posar els mitjans per prevenir el contagi del fetus. Tot això, té sentit perquè l'evidència científica confirma que és possible prevenir la transmissió vertical de la infecció, basats amb cesària i tractaments de zidivudina, sola o combinada per exemple amb lamivudina

La nova proposta qüestiona l'autorització expressa per la prova del VIH en embarassades. Tanmateix argumenta que aquesta autorització expressa estava basada en :

- la discriminació possible pel fer de ser VIH +
- i el fer de no disposar de mesures efectives per el tractament de la malaltia(transmissió social).

Com que ambdues qüestions han canviat (s'ha evolucionat envers a una major acceptació del malalt VIH + i hi ha mesures efectives per la transmissió vertical) proposen que no sigui necessari l'autorització expressa.

Per una presa de posició entorn a aquesta proposta del COMB crec que cal analitzar :

Posicionament del CBC respecte l'article 12 bis que es proposa pel Codi de Deontologia del Consell de Metges de

- a) Que s'entén per "autorització expressa" ?
- b) Quin ha de ser el contingut de la informació sobre les proves del cribatge a les dones embarassades ?
- c) En cas de conflicte entre els interessos de la mare i els interessos del fetus, quins han de prevaler?

- a) Que s'entén per autorització expressa ?

Autorització expressa té el sentit de fàcil evidència, demostrable i habitualment és utilitzada en el llenguatge jurídic com a mitjà de prova en cas de conflicte.

Una autorització expressa no ha de ser forçosament escrita, sinó que pot ser verbal o escrita ¹. En aquest mateix sentit van les recomanacions que apareixen en el protocol vigent del seguiment de l'embaràs a Catalunya ² on es precisa de consentiment però que "*No és un requisit que l'embarassada signi cap document...*" En sentit general també aquesta és una qüestió que apareix en altres documents³.

Una qüestió important i essencial d'aquesta autorització expressa és la informació conforme la realització d'aquesta **prova es pot rebutjar**^{4 5 6 7 8}, doncs aquesta possibilitat és una característica de tot procés de consentiment i té un reconeixement legal específic⁹.

El concepte "expressa" s'entén millor enfront al seu contrari "tàcita", que és allò que no s'explicita però que en dona per sobrentés que se sap.

- b) Quin ha de ser el contingut de la informació sobre les proves del cribatge a les dones embarassades ?

La determinació de si ha d'existir una informació expressa (verbal o escrita) sobre les diferents proves de cribatge s'hauria de justificar en :

- la importància del riscos o conseqüències de la realització o no de les proves.

¹ Informe explicatiu del Convenio de Oviedo quan parla sobre el Art. 5 Consentiment Informat

² Protocol de seguiment de l'embaràs a Catalunya de 1998

³ Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social. Guia de recomanacions sobre el consentiment informat 1997.

⁴ American Academy of Pediatrics. Technical report : Perinatal Human Immunodeficiency Virus Testing and prevention of Transmission. Pediatric Vol. 106 No 6 December 2000

⁵ Op cit. 1

⁶ Op. cit. 2

⁷ Op. cit 3

⁸ Simón P. El Consentimiento Informado. Triascastella. Madrid 2000.

⁹ Llei 21/2000 de 21/12 sobre els drets d'informació concernents a la salut i autonomia del pacient.

Posicionament del CBC respecte l'article 12 bis que es proposa pel Codi de Deontologia del Consell de Metges de

- la freqüència de l'anterior
- el fet de que la realització d'aquestes proves sigui amplament conegut entre els pacients

Sembla obvi que aquestes tres condicions es donen en la situació a tractar, per la qual cosa seria necessària una autorització expressa i perquè hi ha prou evidències que el procés de *counseling* és essencial a l'hora de demanar aquesta prova^{10 11 12}. Una opinió contrària únicament es podria justificar en que aquesta informació ja es tàcita (la qual cosa no sembla ser així).

La qüestió de la "forma" . Com ha de ser aquesta informació, verbal o escrita ? Si estem d'acord en que no és una informació tàcita, sinó expressa, cal decidir que és el millor a l'hora d'ofertar-la. La decisió de si ha de ser verbal o escrita sembla prudent deixar la decisió al parer de cada centre, això sí, assegurant que la informació es doni. En les actuals circumstàncies no sembla estrictament necessària un informació/consentiment escrit, la qual cosa va en la línia dels posicionaments anteriors.

c) En cas de conflicte entre els interessos de la mare (protecció de la seva intimitat, llibertat de decisió per la realització d'unes proves) i els interessos del fetus (possibilitat de rebre un tractament efectiu per una malaltia greu) quins han de prevaler ?

Un qüestió prèvia a plantejar-se és amb quina freqüència es dona aquest conflicte. Sembla que en poques ^{13 14} o en cap ocasió¹⁵ i que els experts en aquests tipus de pacients quan oferten la necessitat de fer les proves de criatge , les dones accepten la seva realització. En general la informació es terapèutica i sembla que es especialment important realitzar un cert procés de *counseling* abans de demanar la prova del VIH i quan es produeix algun rebuig sembla que és degut a un procés defectuós de *counseling*¹⁶. És important per tant significar que si s'oferta la prova, la

¹⁰ Op. cit 4

¹¹ Op. cit 3

¹² Simpson W et al. Antenatal HIV testing : assessment of routine voluntary approach. BMJ 1999; 318 : 1660-1661.

¹³ Op. cit 4

¹⁴ OP cit 12

¹⁵ He parlat amb diferents professionals que tracten demanen la autorització de forma rutinària i cap d'ells ha manifestat que s'hagi trobat en una situació de rebuig de la determinació.

¹⁶ Op. cit. 12

Posicionament del CBC respecte l'article 12 bis que es proposa pel Codi de Deontologia del Consell de Metges de

dona accepta la seva realització. Aquest és un argument de conseqüències a favor del consentiment en aquesta situació.

Arribat el conflicte, tal com s'assenyala a l'escrit del COMB, és superior el dret a la vida del fetus que el dret a la intimitat?. El dret a la intimitat és un dret que facilita l'exercici d'un altre més ampli, el de l'autonomia. La limitació d'aquest és clara en cas de produir dany a terceres persones. L'exemple típic és la persona a que no vol comunicar la seva condició de VIH + a la seva parella.

El conflicte que es planteja aquí és diferent, doncs, és el fetus una persona? . Sembla que no hi ha una resposta uniforme i depèn de valoracions personals. en la nostra societat plural. L'anterior no implica que el fetus no tingui valor, tot el contrari, hi ha un reconeixement genèric del valor del fetus. L'acord de mínims al qual hem arribat a la nostra societat és reconèixer al fetus com un "bé jurídicament protegible". Per aquesta raó l'avortament està penalitzat. Malgrat tot, es reconeixen certes situacions conflictives en les quals (bàsicament en funció de l'edat gestacional) es reconeix la llibertat de la dona per continuar el seu embaràs (situacions de despenalització).

Amb totes aquestes reflexions, i que de forma resumida apareixen a continuació, difícilment es pot imposar el cribatge de VIH a una dona embarassada que no vulgui

Em resum :

- a) La salut del fetus no justifica la imposició d'una actuació ni diagnòstica ni terapèutica a la mare.
- b) En la pràctica és la dona la que ha de continuar l'embaràs. En la hipòtesi que es faci el cribatge sense consentiment no està garantit que després es pugui fer el tractament (cesàrea...) sense el consentiment de la dona. Tot el contrari s'afavoriria la desconfiança.
- c) No hi ha que identificar autorització expressa amb consentiment escrit. El més important es garantir que la informació es doni expressament. Sembla prudent donar llibertat al centres i professionals per decidir si la utilització d'un document escrit.
- d) Per l'experiència de professionals que informen sobre la possibilitat de fer la prova sembla no produir-se situacions de rebuig per fer-la. Una reglamentació contrària, a nivell de Codi deontològic en aquest cas, podria originar un efecte rebot.
- e) Des de el punt de vista de salut pública l'experiència ha demostrat que l'actitud respectuosa que suposa sol·licitar el consentiment per la realització de procediments diagnòstics o terapèutics es molt més beneficiosa que la simple imposició, sovint difícil de portar a terme

Barcelona desembre 2012